УНИВЕРСИТЕТ
по Архитектура, Строителство и Геодезия
1046 София, бул. "Хр. Смирненски" №1
Регистрационен индекс и дата
428/15.09.2025г.

**СТАНОВИЩЕ**

по процедура за защита на дисертационния труд

на тема „Камъкът в недвижимото културно наследство на България. Архитектурно–консервационна проблематика“ за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 5.7. Архитектура, строителство и геодезия, научна специалност „Опазване, реставрация и адаптация на паметниците на архитектурата“ към катедра „История и теория на архитектурата“, Архитектурен факултет на УАСГ,

изготвено от

**Член на Научно жури**: проф. д-р Стефка Приставова, катедра „Хидрогеология и инженерна геология“, Геологопроучвателен факултет, Минно-геоложки университет „Св. Иван Рилски“

**Кандидат**: на арх. Александра Генчева Вадинска, редовна форма на обучение към катедра „История и теория на архитектурата“ при Архитектурен Факултет, УАСГ. Научен ръководител: проф. д-р арх. Йорданка Кандулкова

Настоящото становище ми е възложено на 18.07.2025г., на проведено първо заседание на Научното жури, назначено със Заповед №483/10.07.2025г. на Ректора на УАСГ със задача провеждане на процедурата за защита на дисертационен труд на тема „Камъкът в недвижимото културно наследство на България. Архитектурно–консервационна проблематика“ на арх. Александра Вадинска за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 5.7. Архитектура, строителство и геодезия, научна специалност „Опазване, реставрация и адаптация на паметниците на архитектурата“ към катедра „История и теория на архитектурата“, Архитектурен факултет на УАСГ.

Становището е изготвено в съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и „Правилник за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Университет по архитектура, строителство и геодезия“. Кандидатът е предоставил материали и документи, които отговарят на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане, а така също с Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Университет по архитектура, строителство и геодезия.

***Обща характеристика на представените материали***

Представената дисертация е от професионално направление 5.7. Архитектура, строителство и геодезия, научна специалност „Опазване, реставрация и адаптация на паметниците на архитектурата“. Тя е с обем 336 страници и 501 фигури, включващи

схеми, илюстрации и фотографии, отделно са включени приложения – 3 броя и 243 заглавия цитирана литература.

Темата на докторантската теза е насочена към консервационна проблематика при опазването на обектите НКЦ, в които е употребен камък, от гледна точка на архитекта-консерватор, като основен обект на изследването е скалният материал, използван за изграждането на сгради и съоръжения, обявени за недвижими културни ценности (НКЦ).

Посочената цел е създаването на методически подход за архитектурно-консервационна намеса при опазването на НКЦ от камък на територията на България, целящ максимално съхраняване на тяхната материална и образна автентичност. За постигането ѝ докторантката си поставила основни задачи, като: да проучи употребата на камък на територията на България в исторически план; да представи основните свойства и характеристики на най-употребяваните за градеж у нас видове скали; да се разгледа добивът на строителния материал „камък“ и неговото историческо развитие, както и ползите, с които тази информация допринася за опазването на НКЦ; да се очертаят естеството на разрушителните процеси, засягащи камъка и каменния градеж; да се представят методите за проучване и диагностика на състоянието на каменните градежи; да се разясни същността на консервацията, оригиналът в НКЦ и отношението към него при предприемането на консервационни намеси; да се представят методите за намеса, тяхната специфика, предимства и недостатъци; да се създаде методика за опазването на НКЦ от камък или с каменен градеж на територията на България.

Основният текст е структуриран във „Въведение“, четири глави с научното съдържание, и завършва с „Изводи“, включващи обобщение на представените данни от изследването и се представят приносите и възможностите за развитие на темата.

Организацията на дисертационния труд е прегледна, различните глави на текста следват логично една след друга и позволяват да се проследи връзката между всяка една от тях. Общото впечатление от текст, фигури, графики и снимки е добро, те са четими и информативни, не се установява излишно и самоцелно представяне на данни.

**Бележки и препоръки**

Представената дисертация представлява едно **съвременно интердисциплинарно изследване** с основна цел създаване на методически подход за архитектурно-консервационна намеса при опазването на НКЦ от камък на територията на България, В резултат на тази интердисциплинарност се използват знания от различни области на науката - науки за земята (обща и регионална геология, петрография, климатология), археология, история. Такъв тип изследване изисква прилагане на комплексна методика, каквото е и направено. Поради факта, че изготвящият становището е от професионално направление (4.4. Науки за Земята), изложените бележки и препоръки по разработената дисертация се отнасят за основния обект на изследване – скалите или т.нар. „камък“, използван за градеж на НКЦ. На първо място искам да подчертая, че в глава 2 (Проучване на камък) и глава 3 (Консервационни практики при опазване на обекти с каменен градеж

и каменни елементи), където се разглеждат основните типове скали (магмени, седиментни и метаморфни), кратки данни за техните характеристики по две основни линии – според генезис и географско разположение докторантката се е справила успешно. Обръща внимание на влиянието на климата върху свойствата на „камъка“ и процесите свързани с неговата промяна, разглежда се добива и обработката на камък в миналото и в новото време и връзката им с предлаганите консервационните намеси. Като се има предвид, че това е чужда за докторанта материя, той успява на добър, разбираем, научен език да представи обекта – камъка като строителния материал.

Тук трябва да отбележа, някои не точности в използваната терминология, която може да се обясни с некоректен превод: „инклузив“ (стр. 137) – *включение*; „легло“ на скалата – това са *пластови повърхнини* (bedding plane 153); “фуги“ (стр.153) в скалите – *пукнатини*, „тъкан“ (260 стр.) на скалата – *структура* (вътрешен строеж); „слоест състав“ – *слоеста текстура*; „фелдшпат“ – *това е група скелетни силикати и е коректно да се отбелязват като фелдшпати;* отбелязаната „деламинация“ (стр. 184) – *десквамация (термин, който се използва при физично изветряне на скалите)*; „депозит“ – *находище* и др.

В текста за десетичен разделител в числата едновременно са използвани и точка и запетая, като употребата само на единия знак би било по-коректно. Приложените две карти – Геоложката карта на България (стр. 98) и Карта с концесионните площи са напълно не четими в дадения формат.

Направените забележки са от технически характер и не засягат приносите на разработената дисертация.

**Публикации и автореферат**. В представените документи по конкурса кандидатът е представил три публикации, свързани с дисертацията, които са представени на международни конференции, с което отговаря на националните и институционалните минимални изисквания за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по професионална направление 5.7. Архитектура, строителство и геодезия, научна специалност „Опазване, реставрация и адаптация на паметниците на архитектурата“

Авторефератът отразява напълно предоставените в докторската теза резултати, интерпретации и изводи.

**Заключение.** В обобщение на горе изложеното може да се заключи, че представеният труд е актуален. Приложен е комплексен подход за решаване на набелязаните задачи, с изпълнението на впечатляващо много подзадачи, което показва, че докторантът владее широк инструментариум за постигане на целите. Изследването е задълбочено, посветено на архитектурната проблематика при опазването на културно-историческото наследство от камък на територията на България. Събрана, анализирана и систематизирана е информация за строителния материал „камък“, в контекста на процеса по опазване и е насочена в помощ на архитекта-консерватор. Основните резултати от изследването могат да бъдат резюмирани, както следва – проследени са в исторически аспект обекти НКЦ с

каменен и смесен градеж; очертани са характеристиките на основния обект – „камъка“ и проблемите свързани с естеството на разрушителните процеси, които го застрашават; направен и анализиран е процеса на проектиране и начинът на изпълнение на консервационни дейности в България и Обединеното Кралство; посочени са добри практики и са предложени решения, които имат реален потенциал за подобряване на системата за опазване на културно наследство в България; изработени са алгоритми, подпомагащи архитекта-консерватор в процеса на проучване, проектиране и избор на намеса при обекти НКЦ с каменен градеж.

Имайки предвид, че една дисертация за получаване на образователна и научна степен „доктор“, трябва да отговаря на следните критерий: *актуалност на проблема и доколко избраният обект за изследване може да помогне за решаването му*; *подходящи приложени методи за изследване на обекта; критично и обосновано представяне на проблемите и интерпретация на получените резултати*, считам, че по всички тях докторанта се е справил отлично. Стилът на дисертацията е академичен, съдържащ богата библиографска справка. Излагането на резултатите и дискутирането на данните показват съвременно ниво на познание.

**Въз основа на всичко по-горе изложено категорично считам, че арх. Александра Вадинска заслужава получаване на научната и образователна степен „доктор“ и това ми дава основание убедено да препоръчам на членовете на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „Доктор“ на докторант арх. Александра Вадинска, докторант към катедра „История и теория на архитектурата“, Архитектурен факултет на УАСГ.**

Дата: 09.09.2025 г.

Изготвил становището: [redacted] Pristavova 13:01:54 +03'00'

проф. д-р Стефка Приставова